Uniwersytet Gdański

Karta przedmiotu

Nazwa i kod przedmiotu	Historia średniowiecza , PG_00200209		
Kierunek studiów	Archeologia (O)		
Data rozpoczęcia studiów	październik 2026 r.	Rok akademicki realizacji przedmiotu	2028/2029
Poziom kształcenia	I stopnia - licencjackie	Grupa zajęć	Grupa zajęć obowiązkowych z zakresu kierunku studiów
Forma studiów	stacjonarne	Sposób realizacji	na uczelni
Rok studiów	3	Język wykładowy	polski
Semestr studiów	5	Liczba punktów ECTS	2.0
Profil kształcenia	ogólnoakademicki	Forma zaliczenia	egzamin
Jednostka prowadząca	Rektor -> Wydział Historyczny -> Instytut Archeologii		
Imię i nazwisko wykładowcy (wykładowców)	Odpowiedzialny za przedmiot	prof. dr hab. Rafał Kubicki	
	Prowadzący zajęcia z przedmiotu		

Formy zajęć							
	Forma zajęć	Wykład	Ćwiczenia	Laboratorium	Projekt	Seminarium	RAZEM
	Liczba godzin zajęć	30.0	0.0	0.0	0.0	0.0	30
	W tym liczba godzin zajęć na odległość: 0.0						

Aktywność studenta i liczba godzin pracy					
	Aktywność studenta	Udział w zajęciach dydaktycznych, objętych planem studiów	Udział w konsultacjach	Praca własna studenta	RAZEM
	Liczba godzin pracy studenta	30	2.0	18.0	50

Cel przedmiotu	
	Cele kształcenia: zapoznanie z dziejami wczesnośredniowiecznych, feudalnych centrów cywilizacji śródziemnomorskiej (arabsko-muzułmańskim, bizantyjski-greckim, łacińskim) i strefy barbaricum (krąg nordycki, słowiański, bałtyjski, ugro-fiński, turecki), ukształtowaniem się chrześcijańskiej cywilizacji europejskiej, genezą i rozwojem politycznym, terytorialnym, społeczno-gospodarczym, kulturalnym państwa wczesnopiastowskiego (do połowy XII w.)

Efekty uczenia się przedmiotu	Efekt kierunkowy	Efekt z przedmiotu	Sposób weryfikacji i oceny efektu
	[ARCHL3_U08] Potrafi samodzielnie planować i realizować własne uczenie się przez całe życie	Potrafi samodzielnie planować i realizować własne uczenie się przez całe życie.	[SU1] wypowiedź ustna/rozmowa/ dyskusja
	[ARCHL3_U04] Potrafi brać udział w debacie – przedstawiać i oceniać różne opinie i stanowiska oraz dyskutować o nich stosując poprawnie fachową terminologię z zakresu archeologii	Potrafi brać udział w debacie – przestawiać i oceniać różne opinie i stanowiska oraz dyskutować o nich.	[SU1] wypowiedź ustna/rozmowa/ dyskusja
	[ARCHL3_W01] Zna i rozumie wybrane fakty, obiekty i zjawiska z zakresu archeologii oraz ujęcia teoretyczne służące wyjaśnianiu zależności między nimi. Posiada uporządkowaną wiedzę ogólną z zakresu nauk humanistycznych	Zna i rozumie w zaawansowanym stopniu wybrane fakty z historii wczesnego średniowiecza.	[SW1] wypowiedź ustna/rozmowa/ dyskusja

Treści przedmiotu	Ukształtowanie się nowych państw i centrów kulturowych po upadku cywilizacji grecko-rzymskiej (antycznej). Kalifat arabski (muzułmański). Bizancjum. Państwa germańskie w Europie zach. i cesarstwo Karola Wielkiego. Sytuacja etniczno-kulturowa poza granicami dawnego Imperium Romanum: Europa Środkowa, Południowa i Wschodnia i Skandynawia do początków XI w.: Słowianie i Germanie Stosunki gospodarcze i społeczne w Europie Środkowej we wczesnym średniowieczu. Feudalizm a średniowiecze. Systemy uprawy ziemi (odłogowy, ugorowy- dwupolówka i trójpolówka. Narzędzia rolnicze (radło i jego odmiany, socha, pług, zaprzęg, sierpy, półkoski). Wielkość produkcji zbożowej. Hodowla. Kopieniactwo. Formy więzi społecznej: krewniacze (plemię, ród, wielka rodzina, mała rodzina) i sąsiedzkie (wspólnoty terytorialne - pole, opole albo osada, plemię). Źródła pisane do dziejów Europy Środkowej we wczesnym średniowieczu. Źródła łacińskie VI-X w. (Jordanes, Fredegar, Paweł Diakon, Geograf Bawarski). Źródła greckie VI-X w. (Konstanty Porfirogeneta). Niemieckie, czeskie i duń-skie źródła łacińskie (Widukind, Thietmar, Adam z Bremy, Helmold, Kosmas, Saxo Gramatyk). Źródła arabskie i he-brajskie (Ibn Rosteh, Ibn Faldani, Ibrahim ibn Jakub, al. Idrisi). Źródła słowiańskie (Żywoty Cyryla i Metodego, Powieść lat minionych). Źródła anglosaskie i skandynawskie w językach nordyckich (chorografia króla Alfreda Wielkiego, sagi, poezja skaldów, napisy runiczne). Źródła do dziejów polski wczesnopiastowskiej (Anonim tzw. Gall, Wincenty Kadłu-bek, źródła hagiograficzne). Podstawy krytyki autentyczności i wiarygodności źródeł pisanych. Słowiańszczyzna Południowa do początków XI w. Termin Słowiańszczyzna Południowa (Słowianie naddunajscy i bałkańscy) i jego zasięg geograficzny. Struktura etniczna na Bałkanach przed połową V w. Awarowie i ich państwo (poł. VI- początek IX w.). Etapy ekspansji słowiańskiej w strefie naddunajskiej i Bałkanach. Państwo bułgarskie. Państwo karantańskie (Karantania). Państwo chorwackie. Państwo serbskie. Słowiańszczyzna Wschodnia i Normanowie. Plemiona wschodniosłowiańskie i ich rozsiedlenie. Normanowie (Waregowie) na Rusi- osadnictwo, szlak wołżański i dnieprzański- ślady archeologiczne. Powstanie państwa staroruskiego- teoria normańska. Umocnienie i rozszerzenie państwowowści ruskiej- Igor, Olga, Światosław. Włodzimierz Wielki i chrzest Rusi. Słowiańszczyzna Zachodnia. Termin Słowiańszczyzna Zachodnia (Połabianie, Plemiona polsko-pomorskie, czeskie, Słowacy, Wielkomorawianie). Państwo Samona. Państwo Wielkomorawskie. Misja Cyryla i Metodego- chrzest Wielkich Moraw i obrządek słowiański. Struktura plemienna Połabia: Serbowie i Łużyczanie oraz Wieleci i Obodryci. Ekspansja Niemiec na Połabiu. Ludy bałtyckie. Pierwotne siedziby Bałtów (górne i środkowe Poddnieprze). Podział na Bałtów Zachodnich i Wschodnich. Bałtowie Zachodni (Prusowie)-siedziby, struktura terytorialna. Bałtowie Wschodni (Litwini, Żmudzini, Łotysze, Kuronowie, Selonowie, Żemgalowie)- siedziby i struktura terytorialna. Truso, Wiskiauty, Grobin - emporia handlowe Normanów na obszarze bałtyckim. Polskie i ruskie kontakty z Bałtami. Ekspansja niemiecka na ziemie Bałtów. Ludy ugrofińskie. Pochodzenie i klasyfikacja ludów ugrofińskich. Środowisko geograficzne Europy Północno-

	Wschodniej. Ludy ugrofińskie w najstarszych przekazach źródeł pisanych. Grupa permska. Grupa wołżańska. Grupa fińska. Podporządkowanie grupy wołżańskiej i permskiej Rusi Kijowskiej. Grupa fińska między Rusią, Inflantami a Szwecją i Danią. Struktury terytorialne- osada, kilegunda, maakanda. Ustrój gospodarczy i społeczny. Miejsce Ugrofinów w handlu dalekosiężnym. Ludy tureckie w Europie Płd.-Wsch. (step kaspijsko-czarnomorski). Ogólna charakterystyka ludów tureckich. Hunowie, Awarowie Wschodni, Chazarowie, Pieczyngowie, Połowcy. Państwo Bułgarów kamskich (nadwołżańskich). Pierwsze państwo piastowskie. Plemiona na ziemiach polskich w poł. IX w. (Geograf Bawarski). Migracje z ziem pol-skich (Wieleci, Obodrzyce, Chorbaci-Chorwaci). Anonim tzw. Gall i Wincenty Kadłubek o najstarszych dziejach Polski. Problem Licikaviki. Widukind i Thietmar o państwie Mieszka I. Chrzest Polski-przyczyny i skutki. Dokument Dagome iudex i jego znaczenie. Zjednoczenie Polski przez Bolesława Chrobrego. Misje chrystianizacyjne (Pieczyngowie, Prusy). Stosunki z Niemcami i Rusią. Koronacja Bolesława Chrobrego i jej znaczenie. Rządy Mieszka II rozpad i ponowne zjednoczenie Polski Drugie państwo piastowskie. Kryzys lat trzydziestych XI w., jego interpretacja (decentralistyczny ruch społeczny i (czy) reakcja pogańska) i skutki (kontynuacja czy dyskontynuacja). Odbudowa państwa przez Kazimierza Odnowiciela. Rządy Bolesława Śmiałego- Polska w obozie papieskim, konflikt z biskupem Stanisławem i jego skutki. Panowanie Władysława Hermana- Polska w obozie cesarskim, konflikty wewnętrzne. Zjednoczenie kraju przez Bolesława Krzywoustego. Stosunki z Niemcami. Podbój Pomorza. Testament Bolesława Krzywoustego. Organizacja państwa wczesnopiastowskego (do połowy XII w.). Patrymonialny charakter monarchii. Organizacja skarbowa, wojskowa i terytorialna (grodowa). Osady służebne i ich funkcje. Grupy społeczne- rycerstwo i jego wewnętrzny podział, ludność wieśniacza, niewolni. Procesy feudalizacji wielka własność i ludność zależna. Podgrodzia i ich charakter produkcyjny rękodzieło czy rzemiosło. Targi i karczmy. Rozwój gospodarczy Polski w X-XII w. Organizacja kościelna- rozwój sieci biskupstw (968, 1000, 1075, 1124) i klasztorów (benedyktyni, cystersi, premonstratensi), początki organizacji parafialnej. Kulturotwórcza rola Kościoła w Polsce (piśmiennictwo, architektura i sztuka romańska.
Wymagania wstępne i dodatkowe	Wiedza na temat historii średniowiecza na poziomie maturalnym.
Sposoby i kryteria oceniania osiąganych efektów uczenia się	

Sposób oceniania (składowe)	Próg zaliczeniowy	Składowa oceny końcowej
egzamin ustny	51.0%	100.0%

Zalecana lista lektur	Podstawowa lista lektur	T. Manteuffel, Historia powszechna. Średniowiecze, Warszawa 1990. B. Zientara, Historia powszechna średniowiecza, Warszawa 1994. R. Michałowski, Historia powszechna. Średniowiecze, Warszawa 2009. J. Strzelczyk, Historia powszechna. Średniowiecze, Poznań 2001. R. Collins, Europa wczesnośredniowieczna 300-1000, Warszawa 1996.

	Uzupełniająca lista lektur	Lech Leciejewicz, Nowa postać świata. Narodziny cywilizacji średniowiecznej, Wrocław 2000. Jerzy Strzelczyk, Źródła wczesnośredniowieczne (do końca XII wieku)- stan i potrzeby edytorskie, w: Pytania o średniowiecze. Potrzeby i perspektywy badawcze polskiej mediewistyki, red. W. Fałkowski, Warszawa 2001. Kultura Polski średniowiecznej X-XIII w., pod red. Jerzego Dowiata, Warszawa 1985. Sławomir Gawlas, O kształt zjednoczonego Królestwa. Niemieckie władztwa terytorialne a geneza społecznoustrojowej odrębności Polski, Warszawa 1996. Henryk Łowmiański, Początki Polski, t. 3-6,1-2, Warszawa 1967-1985. Henryk Łowmiański, Religia Słowian i jej upadek (w. VI-XII), Warszawa 1979.
	Adresy eZasobów	
Przykładowe zagadnienia/ przykładowe pytania/ realizowane zadania	Podstawy gospodarcze i organizacja drugiego państwa piastowskiego (od lat 40-tych XI w.) Bizancjum a Arabowie w wiekach VII - X. Rywalizacja polityczna i wzajemne oddziaływania w sferze kultury Powstanie Imperium Karola Wielkiego i jego organizacja administracyjno- ustrojowa	
Praktyki zawodowe w ramach przedmiotu	Nie dotyczy	

Dokument wygenerowany elektronicznie. Nie wymaga pieczęci ani podpisu.